

А. П. Романченко,

*канд. філол. наук, доц.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
доцент кафедри української мови*

ТИПОЛОГІЯ МОВНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ У ПСИХОЛІНГВІСТИЦІ ТА ПАТОПСИХОЛІНГВІСТИЦІ

У статті зроблено огляд класифікацій мовних особистостей, заснованих на психологічних та психіатричних аспектах. Критеріями їх виформування слугують особливості характеру й темпераменту особистості, поведінкова шкала та когнітивно-емоційний аспект. Врахування цих особливостей уможливило розрізнення типів персонажів літературних творів, авторських текстів, представників урбаністичної культури.

Ключові слова: типологія, мовна особистість, критерій, акцентуація, комунікативна поведінка.

Постановка наукової проблеми. Розробленню типології особистостей у психопатолінгвістиці сприяли напрацювання в галузі психології та психіатрії, що послугували основою для вирізнення специфіки комунікативної поведінки особистості. Відомі класифікації К. Леонгарда, В. Беляніна, Е. Берна, К. Седова та ін., що враховують особливості характеру й темпераменту, стали точкою відліку для характеристики творчих особистостей, опису типів художніх текстів тощо. Типологія останніх дала також підстави для з'ясування часово-просторових домінант кожного типу, уможливила вияв зв'язку мислення з мовою.

Мета розвідки – зробити огляд класифікацій мовних особистостей. **Завдання** – визначити критерії класифікації, описати її особливості в проекції на використовувані мовні засоби. **Об'єктом** дослідження є типологія мовних особистостей, а **предметом** дослідження – критерії, що сформували класифікацію, природа, специфіка та можливості застосування. Для досягнення мети залучено описовий метод, прийоми аналізу та систематизації.

Теоретична і практична цінність розвідки полягає в узагальненій характеристиці типологій, актуальних у дослідженні творчих особистостей із метою встановлення вербального оформлення результатів їхньої діяльності, що пов'язано з особливостями психотипу людини; а також у можливості застосувати для параметризації доробку представників творчої еліти.

Виклад основного матеріалу. У психології типи мовних особистостей (МО) вирізняють за рисами характеру й темпераменту. Німецький психіатр К. Леонгард [5] виокремлює такі типи особистостей: демонстративні, педантичні, застрягли, збудливі; гіпертимічні, дистимічні, афективно-лабільні, афективно-екзальтовані, тривожні, емотивні; екстравертовані, інтровертовані. Перші з них виявлено за акцентуйованими рисами характеру, другі – за акцентуйованими рисами темпераменту, треті – за особистісним рівнем. Під акцентуацією вчений розуміє надмірне вираження певної риси темпераменту або характеру особистості, що робить її незвичайною, становить відхилення від стандарту.

Відповідно до запропонованої типології К. Леонгард характеризує персонажів літературних творів. *Демонстративними* є Лебедєв («Ідіот» Достоевського), Смердяков («Брати Карамазови» Достоевського), Тартюф («Тартюф» Мольєра) та ін. Неклюдов з «Воскресіння» Толстого, герої п'єси Мольєра «Уявний хворий» та роману Г. Келлера «Зелений Генріх» – це зразки *педантичної* особистості. Як *застрягли* особистості виявляють себе Отелло («Отелло» Шекспіра), Раскольников («Злочин і кара» Достоевського), Альцест («Мізантроп» Мольєра). *Збудливими* є особистості Дмитра Карамазова («Брати Карамазови» Достоевського), Геракла («Геракл» Еврипіда) та ін., *тривожні* особистості – вчитель («Зелений Генріх» Келлера), майстер Щука («Щука» Геббеля), *емотивні* – Соня Мармеладова («Злочин і кара» Достоевського), Соня («Війна і мир» Толстого), мадам де Реналь («Червоне і чорне» Стендаля) тощо.

Дистимічний характер має Ніклаус («Недільний день дідуся» Готхельфа), *гіпертимічний* – Гаврош («Знедолені» Гюго), *афективно-лабільний* – Разумихін («Злочин і кара» Достоевського), *афективно-екзальтований* – Ромео («Ромео і Джульєтта» Шекспіра). До літературних персонажів-*інтровертів* належать Дон-Кіхот («Дон-Кіхот» Сервантеса), І. Карамазов («Брати Карамазови» Достоевського), героєм-*екстравертом* є Санчо-Панса («Дон-Кіхот» Сервантеса).

У психолінгвістиці та патопсихолінгвістиці критерієм розмежування МО слугує поведінкова шкала або когнітивно-емоційний критерій. На прикладі авторів художніх творів розроблено й апробовано підходи до вивчення особистості. Патологію, акцентуацію і норму В. Белянін розуміє таким чином: патологія – це значне відхилення від норми, що характеризується асоціальною поведінкою; акцентуація – надмірне вираження певних рис характеру, що виявляється як соціальна неадаптованість, а на шкалі нормативності є крайньою точкою; норма – бажаний стан особистості, який, утім, не відбиває її індивідуальності [1]. Патологічний стан особистості знаходить відбиток у соціальній і комунікативній поведінці. Психолінгвістичний аналіз творчої особистості дає змогу виявити мовні особливості з огляду на зв'язок мовлення і психічного захворювання, що засвідчує клінічна практика й вивчає патопсихолінгвістика.

Аналізуючи художні тексти, В. Белянін бере до уваги емоційно-змістовий компонент домінанти текстової діяльності автора твору. Емоційно-змістова домінанта – система як когнітивне та емотивне мірило, притаманне певному типу особистості і яке слугує психічною основою метафоризації та вербалізації картини світу в тексті [1]. Психолінгвістичний аналіз художніх творів світової літератури, здійснений ученим за принципом вичленування емоційно-змістової домінанти, уможливив (із певними обмовками, що стосуються умовного характеру) поділ авторських текстів на світлі, активні, темні, печальні, веселі, красиві, складні, що має зв'язок із типами особистостей. Кожен тип тексту характеризується певною тематичною та мовною системністю.

В основі світлих текстів перебуває опис світу особистості або її довкілля. Суб'єктові діяльності властиві предикати зі значенням *чистий, чесний, унікальний, неповторний*. В активних текстах головний герой прагне реалізувати ідеї, цінні і

важливі для всіх членів суспільства, інші персонажі намагаються йому завадити. Такі тексти динамічні, енергійні. Основні предикати – чесний (*щирий, правдивий, довірливий, вірний, принциповий, порядний*) – нечесний (*жорстокий, несправедливий*). Тексти з різким, спрощеним стилем викладу вчений кваліфікує як прості, пізніше темні (за пропозицією М. Санчес Пуїг). Їхні герої – моряки, солдати, воїни; локаціями є шахта, море, космос. Семантичний простір указаних текстів охоплює сферу «я» – «ворог», де я – простий, звичайний, а ворог – чужий, знаючий, спостережливий. У веселих текстах відбувається чимало подій, функціонує багато персонажів. У них ідеться про поведінку людей із веселою вдачею, які готові підкорювати світ. Красиві тексти описують нереальні і / або трагічні ситуації, що складаються в житті людей. На відміну від веселих текстів, у них діє менше персонажів, стиль викладу піднесений, вишуканий. У втомлених текстах ідейна спрямованість зводиться до такого: слабку людину, яка зазнала життєвих перепетій, потрібно жаліти. У них головний герой боязкий. У мові тексту відсутні предикати з позитивним емоційним забарвленням. Герой печального тексту згадує дитинство або юність і розуміє, що все завершується. «Жалкування» та «закінчення» – семантичні доміанти названих текстів. У творах про смерть частотні слова *запах, подув, дихання, подих*. У семантиці складних текстів головним є прагнення зрозуміти незвичне, невідоме. Їхня структура багатопланова, із відступами та асоціаціями, а форма слів рухома й ненормована [2, с. 50–77].

Психолінгвістичну типологію текстів співвіднесено В. Беяніним з акцентуваною свідомістю їхніх авторів. Звернемо увагу лише на зв'язок мови текстів різних типів із різновидами акцентуацій МО. У мовленні параноїдальної акцентуваної особистості (*світлі та активні тексти*) переважають певні семантичні опозиції («за» – «проти», «істина» – «брехня», «довіряти» – «підозрювати»), що реалізуються у відповідних висловлюваннях: *Хто не з нами, той проти нас, Марксистська теорія правильна, бо істинна, Довіряй, але перевіряй. Темним* текстам відповідає епілептоїдна акцентувана особистість, для якої актуальними є семантичні компоненти, що стосуються фізіологічного та психофізіологічного аспектів життя людини, напр.: *туга, сміх* із відповідною вербалізацією. Семантичні комплекси *печальних* текстів охоплюють вік, соціальний статус, буття, що ідентифікують депресивну акцентувану особистість, напр.: юність асоціюється з *радістю, багатством*, а старість пов'язується зі *смертю, зубожінням, самотністю, холодом* тощо. В основі емоційно-змістової доміанти *веселих* текстів лежить маніакальна акцентуація. Психічною базою емоційно-змістової доміанти *красивих* текстів є істероїдність. У цих текстах багато метафор та епітетів зі значенням високого ступеня вираження ознаки, колоративів, зокрема *білий, червоний* та їхніх відтінків [1].

Психологічний стиль твору пов'язаний із висвітлюванню темою, часовими і просторовими координатами та типом акцентуації. Цей зв'язок покажемо нижче в таблиці, розробленій на основі даних В. Беяніна.

Таблиця 1.

Ознаки текстів за В. Беяніним

Тип тексту	Акцентуація	Тема	Особливості простору	Часові координати
Світлі	параноїальність	природа, релігія	–	перша половина доби
Активні	параноїальність	політика, боротьба за ідеали,	розширюваний простір	перша половина доби

		моральні проблеми		
Веселі	маніакальність	подорож, пригоди	рух у просторі	перша половина доби
Красиві	істероїдність	незвичні події	–	перша половина доби
Темні	епілептоїдність	боротьба за існування	замкнений простір	друга половина доби
Печальні	депресивність	старість, спогади про дитинство – молодість	–	друга половина доби

Отож, психолінгвістична і патопсихолінгвістична типологія В. Беяніна базується на домінанті емоційно-змістового плану, що корелює з типом акцентуації характеру людини, відбиває дійсність через індивідуальну призму світосприймання, залучаючи відповідні вербальні засоби та охоплюючи певні теми, що перебувають у сфері інтересів матеріального, соціального та емоційного світу особистості. Характер емоційно-змістової домінанти як основи картини світу в цій типології узалежнено від авторської інтенції.

Е. Берн за психологічним станом *Я* вирізняє позиції Батька, Дорослого, Дитини. Ці стани *Я* нагадують стани его батьків індивіда, спрямовані на об'єктивну оцінку дійсності й зафіксовані в ранньому дитинстві та діють нині, що відповідно кваліфіковані як екстеропсихічні, неопсихічні, архепсихічні [3, с. 20]. Батько в концепції Р. Шульца реалізується у двох варіантах: батько критичний та батько турботливий. Дитина ж, на його думку, може виявляти себе як вільна, пристосовувана особистість або як бунтівник [11, с. 124]. Як зауважує Т. Ковалевська, для стану Батька властива категоричність, реалізовувана за допомогою мовленнєвих операторів необхідності, універсальних квантифікаторів. Стиль спілкування при цьому має низький рівень впливовості. Стан Дорослого вербалізовано завдяки більш толерантним, некатегоричним формулам кооперативного спілкування. Найвищий ступінь егоцентричності, експлікованої в я-висловлюваннях, емотивних конструкціях з афективним компонентом, зосереджено в стані Дитини [4, с. 367–368]. Отже, відмінності між комунікативними позиціями стосуються як поведінкових схем, глибинних мотивацій, так і вербальних показників.

Комунікативна поведінка людини може розгортатися за двома типовими сценаріями, що залежать від установки на партнера або від нього, за якою розрізняються конфліктний та кооперативний тип особистості [12]. К. Хорні виокремила стратегії оптимізації міжособистісних стосунків, кожній з яких відповідає тип особистості за орієнтацією на людей: орієнтація на людей (поступливий тип), орієнтація від людей (відособлений тип), орієнтація проти людей (ворожий тип) [14, р. 97–99].

У межах соціальної психолінгвістики К. Седов розробляє питання психолінгвістичної конфліктології, зорієнтованої на гармонізацію процесу міжособистісної комунікації. Дослідник пов'язує типи МО з використовуваними ними стратегіями. За панівною стратегією мовленнєвої поведінки людини відповідно реалізується інвективна, куртуазна та раціонально-евристична МО. Перший тип тяжіє до інвективної мовленнєвої стратегії, що відбиває емоційно-біологічні реакції

особистості [9], вербалізовані у формах інвективи [10], другий – до куртуазної мовленнєвої стратегії, яка віддає перевагу етикетному спілкуванню [9], відповідним формам соціальної взаємодії [10], а третій – демонструє розсудливість, поміркованість, за якої негативне втілюється в непрямих формах [9]. Названі стратегії є універсальними установками МО, оскільки вони виникають незалежно від характеру комунікативної ситуації, її конфліктного спрямування або нейтральної тональності. Спираючись на класифікацію К. Седова і зважаючи на культурно-історичні та соціальні обставини, О. Сахарова [7] вважає за необхідне диференціювати різновид раціонально-евристичного типу, перший з яких (раціональний) характеризується дотриманням етичних норм, що відповідають європейським стандартам, другий (евристичний) – демонструє стратегії свободи (мовленнєвої, поведінкової), що часто має форму мовної гри. На її думку, вказані соціальні комунікативні типи співвідносні з мовленнєвими стратегіями. На прикладі комунікативних процесів київського міського побуту початку ХХІ століття вона виокремила комунікативні особистості, які репрезентують вказані вище стратегії [6, с. 119–121]. Представниками куртуазної мовленнєвої стратегії є носії урбаністичної культури, інтелігенція. До інвективної стратегії вдається «законодавець» суржику, який визнає урбаністичну культуру як чужу, проте в трансформованому вигляді якоюсь мірою її сприймає. Раціональну стратегію, що подібна до світових стандартів бізнес-комунікації, репрезентують соціальні типи, професія яких вимагає дотримання етичних норм та конвенцій спілкування. Евристичну стратегію демонструють особистості, котрі відзначаються свободою поведінки, життєвої позиції та мовною свободою як наслідком креативного підходу до засобів спілкування.

За здатністю до кооперативного спілкування з іншим комунікантом, за рівнем комунікативної компетенції мовця розрізняють кілька типів особистостей, кожен з яких характеризується соціально-психологічними та лінгвістичними параметрами [10]. Для конфліктного типу властива поведінкова й вербальна агресія; центрований тип зациклений на собі, перебиває співрозмовника, змінює тему; кооперативний тип орієнтується на партнера, погоджуючись із ним, або сконцентрований на собі й партнерові по комунікації одночасно. Конфліктний тип репрезентовано двома різновидами. Конфліктно-агресивному типові особистості властива пряма агресія, зумовлена антагоністичною або конкурувальною метаінтенцією. Іntenцію самоствердження у формі непрямой агресії реалізує конфліктно-маніпуляторський тип особистості. Агресивність експліковано за допомогою інвектив, прокльонів, погроз, маніпулювання ж набуває форми повчання, непрямой погрози й виявляється як свідома неповага до іншого учасника комунікації, нав'язування йому своєї думки. Пізніше К. Седов виокремив чотирнадцять агресивних субжанрів (мовленнєвих актів, тактик), у яких реалізується конфліктно-агресивний тип особистості – погроза, інвектива, обурення, звинувачення, докір, ущипливість, насмішка, демонстрація образи, прокляття, злобобажання, відсилання, грубе припинення комунікативного контакту, констатація некомпетентності, погрозливе мовчання [8, с. 96], що охоплюють спектр агресивної поведінки мовця.

Центрований тип МО поділяється на активно-центрований і пасивно-центрований різновиди. Активний егоцентрик у типології К. Седова характеризується елементарною нездатністю стати на бік партнера, домінувальною позицією у висловлюванні власних думок, емоцій. Пасивний егоцентрик ігнорує співрозмовника, реакції на партнера пасивні. Кооперативно-комфортний і кооперативно-актуалізаторський різновиди в межах останнього типу розрізняються тим, що перший виявляє в основному вдаваний інтерес до співрозмовника, із метою налаштуватися на

партнера ставить питання, перепитує, втішає його та співчуває, а другий активно бере участь у спілкуванні, демонструючи справжній інтерес до співрозмовника. Отже, за К. Седовим існують такі типи МО за здатністю до кооперації: конфліктний агресор, конфліктний маніпулятор; активний егоцентрик, пасивний егоцентрик; кооперативний конформіст, кооперативний актуалізатор, які репрезентують інвективну, куртуазну та раціонально-евристичну особистості. Раціонально-евристична МО ученого, на нашу думку, здебільшого реалізується як кооперативний актуалізатор, рідше як кооперативний конформіст або активний егоцентрик (у певних ситуаціях, наприклад, під час наукової суперечки), що в цілому відповідає меті, завданням наукового дискурсу, у межах якого він діє та співвідноситься з жанром.

Досліджуючи конфлікт у сфері вербальної комунікації на матеріалі біблійних і художніх творів, а також публіцистичних текстів та усного мовлення, С. Форманова виокремила найпоширеніші інтенції мовця (обіцянка образити та принижувати, погроза зіпсувати кар'єру, характеристика властивостей певної особи, звинувачення та підозра, привселюдна зневага, порівняння з тваринами), що вербалізовано за допомогою відповідних засобів. До них уналежнено лексико-семантичні групи номінацій особи та ставлення до неї; лексико-семантичні групи номінації особи щодо віку; лексико-семантичні групи ставлення до інтелектуальних здібностей людини; лексико-семантичні групи на позначення тварин; фразеосполуки [13, с. 335–336, 344].

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, психолінгвістична й патопсихолінгвістична типології МО ґрунтуються на психологічних засадах і беруть до уваги специфіку шкали нормованості (норма, акцентуація, патологія), когнітивно-емоційний критерій, здатність / нездатність до кооперації, рівень комунікативної компетенції, тенденцію до використання певних знакових структур, співвідносних із психологічними ознаками й вербальною поведінкою та канал отримання інформації. Перспективу дослідження вбачаємо в можливому застосуванні описаних принципів для визначення типів наукових текстів.

Література

1. *Белянин В. П.* Основы психолінгвістической диагностики. (Модели мира в литературе). Москва : Тривола, 2000. 248 с.
2. *Белянин В. П.* Психолінгвістические аспекты художественного текста : монографія. Москва : Изд-во МГУ, 1988. 120 с.
3. *Берн Э.* Игры, в которые играют люди (Психология человеческих отношений). Nîkörîng : Philosophical arkiv, 2016. 164 с.
4. *Ковалевська Т. Ю.* Психосемантика комунікативної гармонійності. *Записки з українського мовознавства.* Одеса : Астропринт, 2003. Вип. 12. С. 360–369.
5. *Леонгард К.* Акцентуированные личности. Ростов-на-Дону : Феникс, 2000. 544 с. URL: svnic.spb.ru/media/13/content/5025/documents/Леонгард%20Акцентуированные%20личности.doc (дата звернення: 17.12.2018).
6. *Сахарова О. В.* Вступ до лінгвістичної генології : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2012. 248 с.
7. *Сахарова О. В.* Комунікативні тенденції та соціально-психологічні типи комунікантів сучасного Києва. *Функциональная лингвистика.* Ялта, 2003. С. 293–294.
8. *Седов К. Ф.* Агрессия и манипуляция в повседневной коммуникации. *Юрислингвистика-6: Инвективное и манипулятивное функционирование языка.* Барнаул : Изд-во Алтайского университета, 2005. С. 87–104.

9. Седов К. Ф. Внутрижанровые стратегии речевого поведения: «ссора», «комплимент», «колкость». *Жанры речи*. Саратов : Колледж, 1997. Вып. 1. С. 188–195.
10. Седов К. Ф. Языковая личность в аспекте психолингвистической конфликтологии. *Труды Международного симпозиума «Диалог – 2002» по компьютерной лингвистике и ее приложению*. URL : <http://www.dialog-21.ru/digest/2002/article/sedov>.
11. Стернин И. А. Основы речевого воздействия. Москва – Берлин : Директ–Медиа, 2015. 289 с.
12. Сухих С. А., Зеленская В. В. Репрезентативная сущность личности в коммуникативном аспекте реализаций. Краснодар : Изд-во Краснодар. гос. ун-та, 1997. 72 с.
13. Форманова С. В. Инвективы в українській мові : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2013. 450 с.
14. Horney K. *The neurotic personality of our time*. New York : Norton, 1937.

References

1. Belyanin, V. P. (2000), *Fundamentals of psycholinguistic diagnostics. (World models in literature)* [*Osnovy psikholingvisticheskoy diagnostiki. (Modeli mira v literature)*], Trivola, Moskva, 248 p.
2. Belyanin, V. P. (1988), *Psycholinguistic aspects of a literary text* [*Psikholingvisticheskie aspekty khudozhestvennogo teksta*], Izd-vo MGU, Moskva, 120 p.
3. Bern, E. (2016), *Games people play (The Psychology of Human Relationships)* [*Igry, v kotorye igrayut lyudi (Psikhologiya chelovecheskikh otnosheniy)*], Philosophicalarkiv, Niköping. 164 p.
4. Kovalevska, T. Yu. (2003), *Psychosemantic of communicative harmony* [*Psykhosemantyka komunikatyvnoi harmoniinosti*], Zapysky z ukrainskoho movoznavstva, Astroprynt, Odesa, Vyp. 12, pp. 360–369.
5. Leongard, K. (2000), *Accentuated personalities* [*Aktsentuirovannyye lichnosti*], Feniks, Rostov-na-Donu, 544 p. URL: svnic.spb.ru/media/13/content/5025/documents/Леонгард%20Акцентуированные%20личности.doc.
6. Sakharova, O. V. (2012), *Introduction to linguistic genology* [*Vstup do lnhvistychnoi henolohii*], Osvita Ukrainy, Kyiv, 248 p.
7. Sakharova, O. V. (2003), *Communicative tendencies and socio-psychological types of communicants of modern Kyiv* [*Komunikatyvni tendentsii ta sotsialno-psykholohichni typy komunikantiv suchasnoho Kyieva*], Funktsyonalnaia lnhvystyka, Yalta, pp. 293–294.
8. Sedov, K. F. (2005), *Aggression and manipulation in everyday communication* [*Agressiya i manipulyatsiya v povsednevnoy kommunikatsii*], *Yurilingvistika-6: Invektivnoe i manipulyativnoe funktsionirovanie yazyka*, Izd-vo Altayskogo universiteta, Barnaul, pp. 87–104.
9. Sedov, K. F. (1997), *The genre strategies of verbal behaviour: “quarrel”, “compliment”, “twit”* [*Vnutrizhanrovye strategii rechevogo povedeniya: «ssora», «kompliment», «kolkost'»*], *Zhanry rechi*, Kolledzh, Saratov, Vyp. 1, pp. 188–195.
10. Sedov, K. F. (2002), *Language personality in the aspect of psycholinguistic conflictology* [*Yazykovaya lichnost' v aspekte psikholingvisticheskoy konfliktologii*], *Trudy Mezhdunarodnogo simpoziuma «Dialog – 2002» po komp'yuternoy lingvistike i ee prilozheniem*, URL : <http://www.dialog-21.ru/digest/2002/article/sedov>.
11. Sternin, I. A. (2015), *Basics of linguistic manipulation* [*Osnovy rechevogo vozdeystviya*], Direkt–Media, Moskva – Berlin, 289 p.

12. Sukhikh S. A., Zelenskaya V. V. (1997), *Representative personality in the communicative aspect of realizations* [*Reprezentativnaya sushchnost' lichnosti v kommunikativnom aspekte realizatsiy*], Izd-vo Krasnodar. gos. un-ta, Krasnodar, 72 p.

13. Formanova S. V. (2013), *Invectives in Ukrainian language*: autor's thesis [*Invektyvy v ukrainskii movi : dys ... kand. filol. nauk*], Odesa, 450 p.

A. П. Романченко,

*Одесский национальный университет И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка*

ТИПОЛОГИЯ ЯЗЫКОВЫХ ЛИЧНОСТЕЙ В ПСИХОЛИНГВИСТИКЕ И ПАТОПСИХОЛИНГВИСТИКЕ

В статье рассмотрены классификации языковых личностей, которые основываются на психологическом и психиатрическом аспектах. Критериями их формирования служат особенности характера и темперамента личности, поведенческая шкала и когнитивно-эмоциональный аспект. Учет этой специфики дал основание для различения типов персонажей литературных произведений, авторских текстов, представителей урбанистической культуры.

Ключевые слова: типология, языковая личность, критерий, акцентуация, коммуникативное поведение.

A. P. Romancenکو,

*Odesa National I. I. Mechnikov University,
Department of the Ukrainian language*

TIPOLOGY OF LANGUAGE PERSONALITY IN PSYCHOLINGUISTICS AND PSYCHOPATHOLINGUISTICS

Known classifications of K. Leonhard, V. Bielianin, E. Berne, K. Siedov and others became the reference point for characterization of creative personalities and description of types of artistic texts. The typology of artistic texts also made it possible to found the connection of temperament with a language.

The **purpose** is to make an overview of the psycholinguistic and psychopatholinguistic classifications of language personalities. The **task** is to determine their criteria, describe the features regarding used language tools. The **object** of the research is a typology of language personalities and the **subject** of research is the main criteria and specifics.

K. Leonhard distinguishes the following types of personalities: demonstrative, pedantic, stuck, excitative; hypertensive, dysthymic, affective-labile, affective-exalted, disturbing, emotional; extroverted, introverted. The first group was revealed by accentuated features of character, the second one by accentuated features of temperament and the third one by personal level.

V. Bielianin made an analysis of artistic works basing on emotionally-meaningful dominant. This made it possible to create a typology of texts that divide them into light, active, dark, sad, funny, beautiful, complex, which is connected with types of personalities. Each type of text is characterized by a certain thematic and linguistic systematicity.

K. Siedov connects the types of language personalities with the strategies used by them: invective, courteous and rational-heuristic. The first strategy is reflected with the help

of invective, the second one involves etiquette communication instead of corresponding forms of social interaction, and through the third one the negative is embodied in indirect forms.

Psycholinguistic and psychopatholinguistic typologies take into account the specificity of the norm scale, the cognitive-emotional criterion, the ability to cooperate, the level of communicative competence, the tendency to use certain sign structures that are correlated with psychological characteristics, verbal behavior and the channel of information.

Key words: typology, language personality, criterion, accentuation, communicative behavior.